ʿATIQOT

VOLUME 89

ISRAEL ANTIQUITIES AUTHORITY
JERUSALEM 2017

ʻAtiqot
Publications of the Israel Antiquities Authority

Editor-in-Chief: Judith Ben-Michael

Series Editor: Rachel Kudish-Vashdi

English Editors: Smadar Gabrieli
Sara Levavi-Eilat
Shelley Sadeh
Aviva Schwarzfeld
Dafnah Strauss-Doron

Hebrew Editors: Zvi Gal
Dafnah Strauss-Doron
Lior Wexler

Editorial Coordinators: Adi Peer
Aviva Schwarzfeld

Cover Illustrations
English: Detail of a Deer in the Church Hall Mosaic, the Byzantine Period, Naḥal Qidron (Photography: Niki Davidov)
Hebrew: Limestone Altar, the Roman Period, Legio (Photography: Howard Smithline)

Typesetting and Layout: Hagar Maimon, Ira Perova and Ann Abuhav
Production: Ira Perova
Preparation of Illustrations: Natalia Zak, Irina Berin and Elizabeth Belashov

Printing: Art Plus Ltd., Jerusalem

© 2017, the israel antiquities authority
POB 586, Jerusalem 91004
ISBN 978–965–406–669–3
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

CONTENTS

The Flint Assemblages from Tel Magal	Ofer Marder	1
Animal-Bone Remains from Tel Magal	Ron Kehati	9
Murḥan: An Intermediate Bronze Age Site in the Ḥarod Valley	Karen Covello-Paran	13
Petrographic Examination of Intermediate Bronze Age Storage Vessels from Murḥan, a Site in the Ḥarod Valley	Anastasia Shapiro	29
Petrographic Examination of Selected Vessels from Tel Bira	Anastasia Shapiro	35
Petrographic Examination of Tiles, Bricks and Mortaria from Legio	Anastasia Shapiro	41
A Byzantine Monastery in Naḥal Qidron, Jerusalem	Yehiel Zelinger and Hervé Barbé	49
Mosaic Floors, Liturgical Vessels and Furniture, and Architectural Sculpture from the Byzantine Monastery in Naḥal Qidron, Jerusalem	Lihi Habas	83
The Glass Finds from the Byzantine Monastery in Naḥal Qidron, Jerusalem	Tamar Winter	101
Provenance Study of a Basaltic Millstone from the Byzantine Monastery in Naḥal Qidron, Jerusalem	Irina Segal	107
Leather Fragments from a Tomb in the Byzantine Monastery in Naḥal Qidron, Jerusalem	Naama Sukenik	111

Summaries of the Hebrew Section

Remains from the Pottery Neolithic Period and Early Bronze Age at Tel Magal	Uzi ʻAd and Eli Yannai	115
Finds from the Bronze and Iron Ages West of Tel Bira *(with a contribution by Hamoudi Khalaily)*	Nurit Feig	117
Evidence of a Flourishing Ancient Viticulture in Light of the Excavations near Khirbat el-Ḥashash (Midrakh ʻOz), in the Rural Area between Gevaʻ and Legio	Nimrod Getzov, Yotam Tepper and Yigal Tepper	119
Roof Tiles and Bricks Bearing Roman Legionary Stamps from Legio	Yotam Tepper	123
A Roman-Period Altar from Legio	Yotam Tepper	125
The Hebrew Section		1*–145*

ABBREVIATIONS

ACOR	American Center of Oriental Research
ADAJ	*Annual of the Department of Antiquities of Jordan*
AJA	*American Journal of Archaeology*
ANGSBA	Annual of the Nelson Glueck School of Biblical Archaeology
ASOR	American Schools of Oriental Research
'Atiqot (*ES*)	*'Atiqot* (*English Series*)
'Atiqot (*HS*)	*'Atiqot* (*Hebrew Series*)
BAR Int. S.	British Archaeological Reports (International Series)
BASOR	*Bulletin of the American Schools of Oriental Research*
BASP	*Bulletin of the American Society of Papyrologists*
BMB	*Bulletin du Musée de Beyrouth*
CRFJ	Centre de Recherche Français de Jérusalem
DACL	F. Cabrol and H. Leclercq eds. *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*. Paris 1907–1953
DOP	*Dumbarton Oaks Papers*
ESI	*Excavations and Surveys in Israel*
HA	*Ḥadashot Arkheologiyot*
HA–ESI	*Ḥadashot Arkheologiyot—Excavations and Surveys in Israel* (from 1999)
IAA Reports	Israel Antiquities Authority Reports
IEJ	*Israel Exploration Journal*
JAS	*Journal of Archaeological Science*
JDS	Judean Desert Studies
JEA	*Journal of Egyptian Archaeology*
JFA	*Journal of Field Archaeology*
JIPS	*Mitekufat Haeven, Journal of the Israel Prehistoric Society*
JPOS	*Journal of the Palestine Oriental Society*
JRA	*Journal of Roman Archaeology*
JSOT	*Journal for the Study of the Old Testament*
JSP	Judea & Samaria Publications
JWP	*Journal of World Prehistory*
LA	*Liber Annuus*
MUSJ	Mélanges de l'Université Saint-Joseph
OIP	Oriental Institute Publications
PEFA	Palestine Exporation Fund Annual
PEQ	*Palestine Exploration Quarterly*
PJ	*Palästinajahrbuch des deutschen evangelischen Instituts für Altertumswissenschaft des Heiligen Landes zu Jerusalem*
QDAP	*Quarterly of the Department of Antiquities of Palestine*
RB	*Revue Biblique*
SAOC	Studies in Ancient Oriental Civilization
SBF	Studium Biblicum Franciscanum
SCI	Scripta Classica Israelica
ZPE	*Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*

CONTRIBUTORS

Anastasia Shapiro
Israel Antiquities Authority

Eli Yannai, Phd
Israel Antiquities Authority

Hervé Barbé, Phd
Israel Antiquities Authority

Irina Segal, Phd
Geographical Survey of Israel

Karen Covello-Paran, Phd
Israel Antiquities Authority

Lihi Habas, Phd
The Hebrew University, Jerusalem

Naama Sukenik, Phd
Israel Antiquities Authority

Nimrod Getzov
Israel Antiquities Authority

Nurit Feig
Israel Antiquities Authority

Ofer Marder, Professor
Ben Gurion University, Be'er Sheva'

Ron Kehati
The Hebrew University, Jerusalem

Tamar Winter, Phd
Israel Antiquities Authority

Uzi 'Ad, Phd
Israel Antiquities Authority

Yehiel Zelinger, Phd
Israel Antiquities Authority

Yigal Tepper
Independent researcher

Yotam Tepper, Phd
Israel Antiquities Authority

עתיקות

כרך 89

רשות העתיקות
ירושלים התשע"ח

עתיקות
פרסומי רשות העתיקות

עורכת ראשית: יהודית בן־מיכאל

עורכת הסדרה: רחל קודיש־ושדי

עריכה עברית: צבי גל
ליאור וקסלר
דפנה שטראוס־דורון

עריכה אנגלית: סמדר גבריאלי
שרה לבבי־אילת
שלי שדה
אביבה שוורצפלד
דפנה שטראוס־דורון

רכזות מערכת: עדי פאר
אביבה שוורצפלד

איורי עטיפה
עברית: מזבח אבן גיר, התקופה הרומית, לגיו (צילום: הווארד סמיטליין)
אנגלית: אייל בשטיח הפסיפס של אולם התווך בכנסייה, התקופה הביזנטית, נחל קדרון (צילום: ניקי דוידוב)

סדר ועיצוב: הגר מימון, אירה פרובה ואן אבוהב
הבאה לדפוס: אירה פרובה
הכנת איורים לדפוס: נטליה זק, אירינה ברין ואליזבט בלשוב

דפוס: ארט פלוס בע״מ, ירושלים

© כל הזכויות שמורות לרשות העתיקות
ת״ד 586, ירושלים 91004
ISBN 978–965–406–669–3
ISSN 0792–8424

www.antiquities.org.il
www.atiqot.org.il

תוכן העניינים

שרידים מהתקופה הנאוליתית הקרמית ומתקופת הברונזה הקדומה בתל מגל	עוזי עד ואלי ינאי	*1
ממצאים מתקופות הברונזה והברזל ממערב לתל בירה ממצא הצור, מאת חמודי חלאילה	נורית פייג	*39
שיאה של חקלאות הגפן הקדומה לאור החפירות סמוך לח׳ירבת אל־ח׳שאש (מדרך עוז) במרחב הכפרי שבין גבע ללגיו	נמרוד גצוב, יותם טפר ויגאל טפר	*75
רעפים ולבנים הנושאים טביעות חותם של לגיונות רומיים מלגיו	יותם טפר	*133
מזבח אבן מהתקופה הרומית מלגיו	יותם טפר	*141

החלק האנגלי

מכלול הצור מתל מגל	עפר מרדר	1
שרידי עצמות בעלי חיים מתל מגל	רון קהתי	9
מורחאן: אתר מתקופת הברונזה הביניימית בעמק חרוד	קרן קובלר־פארן	13
בדיקה פטרוגרפית של כלי אגירה מתקופת הברונזה הביניימית ממורחאן שבעמק חרוד	אנסטסיה שפירו	29
בדיקה פטרוגרפית של כלי החרס מתל בירה	אנסטסיה שפירו	35
בדיקה פטרוגרפית של רפעים, לבנים וכלי שחיקה (מורטריה) מלגיו	אנסטסיה שפירו	41
מנזר מהתקופה הביזנטית בנחל קדרון, ירושלים	יחיאל זלינגר וחיים ברבה	49
רצפות פסיפס, כלים וריהוט ליטורגי, ופריטים אדריכליים מהמנזר הביזנטי בנחל קדרון, ירושלים	לי־היא חבס	83
ממצא הזכוכית מהמנזר הביזנטי בנחל קדרון, ירושלים	תמר וינטר	101
חקר מוצאן של אבני רחיים מבזלת, מהמנזר הביזנטי בנחל קדרון, ירושלים	אירינה סגל	107
פיסות עור מקבר במנזר הביזנטי בנחל קדרון, ירושלים	נעמה סוקניק	111